

меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, має позитивний вплив на динаміку цих посягань. Настають позитивні наслідки криміналізації цих діянь у вигляді посилення охорони життя людини, зростає при цьому і авторитет держави, зміцнюється законність, правопорядок. Як негативні наслідки криміналізації умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, можуть виступати перенавантаження правоохоронних органів та суду. Неефективне застосування або незастосування норми кримінального закону, яка передбачає відповідальність за цей злочин, підбивають певним чином авторитет держави.

Тому за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, доцільно застосовувати кримінально правові заходи.

#### *Література*

1. Гришук В. К. Проблеми кодифікації кримінального законодавства України / В. К. Гришук. – Львів: Львівський ун-т. – 1993. – 137 с.
2. Бородин С. В. Преступления против жизни / С. В. Бородин. – М.: Юристъ, 1999. – 356 с.
3. Кузнецов А. В. Уголовное право и личность / А. В. Кузнецов. – М.: Юрид. лит-ра, 1977. – 168 с.
4. Гришук В. К. До питання про соціальну зумовленість кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння у сфері господарської діяльності / В. К. Гришук // Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: матер. наук.-практ. конфер. / ред. кол.: В. В. Сташис (гол. ред.) та ін. – Х.: Вид-во «Кроссрод», 2006. – 260 с.

УДК 343.211

**Політова А. С.,** к.ю.н.,  
Донецький юридичний інститут МВС України,  
м. Кривий Ріг, Україна

### **КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ**

У частині 1 ст. 3 Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ч. 2 ст. 3 Конституції).

Проблема кримінально-правової охорони безпеки приділено багато уваги була предметом досліджень таких вчених, як П. П. Андрушко,

М. П. Короленко, С. Я. Лихова, М. І. Панов, В. П. Тихий, В. В. Шаблистий та ін. Але не дивлячись на значну розробку проблеми кримінально-правової охорони безпеки людини, вона й надалі залишається актуальною.

У Особливій частині КК України категорія «безпека» є визначальною ознакою низки родових об'єктів, зокрема, Розділу I Злочини проти основ національної безпеки України, Розділу IX Злочини проти громадської безпеки та Розділу XX Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного порядку. Крім того, аналізуємо категорія визначена і у статтях Особливої частини КК (наприклад, «... є небезпечною для життя людини ...» (ст. 132).

Проте, дослідники кримінально-правової охорони безпеки розглядають категорію «безпека» більш глибоко. Так, В. П. Тихий вважає, що «безпечне буття, існування вільне від фізичних та психологічних загроз – одне із головних стремлінь людини, суспільства, людства. Безпека завжди є благом і метою, які відповідають глибоким сподіванням людей» [1, с. 22]. Також вчений зазначає, що безпека розуміється як певний факт, як щось цінне й досяжне, що створюється людьми, як деяка ціннісна характеристика предмета. Інакше кажучи, безпека є визначеною необхідністю і благом. Висновок про те, що безпека є необхідністю й благом, знаходить своє підтвердження і при аналізі різних видів безпеки, які обумовлені певними видами небезпеки і протистоянням їм. «Безпека» і «небезпека» – полярні поняття, які заперечують одне одного, між ними немає нічного проміжного. Тому поняття безпеки можна визначити, з огляду на поняття небезпеки, із яким воно перебуває щодо протилежності. «Безпека» і «небезпека» – слова-антоніми [2, с. 81].

Поняття «безпека» розглядають з різних позицій. Зокрема, К. В. Попович вважає, що безпека – як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства й держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. З точки зору самостійності безпека визначається як стан суспільних відносин, при якому особистість, соціальна група, народ, країна (держава) може самостійно, суверенно, без втручання й тиску ззовні вільно обирати й здійснювати свою стратегію міжнародної поведінки, духовного, соціально-пов'язаного з можливістю завдання збитків. З урахуванням системного підходу безпека визначається як такий стан складної системи, коли дія зовнішніх і внутрішніх факторів не призводить до погіршення системи або до неможливості її функціонування й розвитку [3].

Аналізуючи поняття безпеки людини, В. В. Шаблистий відзначає, що взявши за основу поняття безпеки людини та класифікацію її видів, розроблену А. А. Тер-Акоповим, він вважає, що безпека людини – це стан захищеності її життєво важливих інтересів від будь-яких загроз; змістовно наповнено кожна з її основних видів – репродуктивну, духовну, психологічну, безпеку військової служби та воєнну безпеку людини,

юридичну, інформаційну та кібернетичну, історичну, екологічну [4, с. 13].

Виходячи із викладеного можна погодитися з тими вченими, які зазначають, що Закон про кримінальну відповідальність забезпечує безпеку людини як нормами Загальної, так і Особливої частини. Відповідно до ч. 1 ст. 11 КК злочином є передбачене Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину, а отже злочином є не тільки діяння, яке заподіяло істотну шкоду фізичній особі, але й яке могло заподіяти таку шкоду, тобто порушило безпеку особу, створило для неї небезпеку заподіяти їй, її життю, здоров'ю, свободі або майну істотну шкоду.

Це дає підстави зробити висновок, що безпека людини є не тільки родовим об'єктом Розділу I Злочини проти основ національної безпеки України, Розділу IX Злочини проти громадської безпеки та Розділу XX Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного порядку Особливої частини КК України. Порушення безпеки людини можемо виникати і при праві на необхідну оборону (ст. 36 КК України), на затримання особи, яка вчинила злочин (ст. 38 КК України), на крайню необхідність (ст. 39, ч. 2 ст. 40 КК України) тощо. Але це дає підстави для подальших досліджень цієї проблематики.

#### *Література*

1. Тихий В. П. Відповідальність за порушення безпеки людини в механізмі кримінально-правового впливу / В. П. Тихий // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / Редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. В. О. Туляков. – Одеса: Юридична література, 2010. – Вип. 54. – С. 22-25.

2. Тихий В. П. Создание опасности как последствие преступлений против общественной безопасности / В. П. Тихий // Проблемы социалистической законности: Республиканский межведомственный научный сборник. – Харьков: Изд-во Основа при Харьк. гос. ун-те, Вып. 26, 1991. – С. 81-82.

3. Попович К. В. Етимологія та розвиток категорії «безпека» / К. В. Попович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4926/1.pdf>

4. Шаблистий В. В. Теоретико-прикладні засади кримінально-правового забезпечення безпеки людини: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Шаблистий Володимир Вікторович – Харків, 2016. – 37 с.